

ารกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย จากการผลิตพื้นที่เมือง

The “Otherness” of Street Vendors in the Production of Urban Space

: นพพร จันทรนำชู

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการเงิน

: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

: E-mail: Nopporn@sau.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยความแยบยลในการผลิตพื้นที่เมือง ที่ทำให้เมืองสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง โดยใช้แนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ทางสังคมและใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรม ผลการศึกษาพบว่ารัฐได้ใช้อุดมการณ์ทุนนิยมในการผลิตพื้นที่เมืองให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่สร้างการรับรู้ความหมายของเมือง ส่งผลให้หาบเร่แผงลอยกลายเป็นสิ่งที่ไร้ระเบียบ ไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ไม่ถูกนิยามให้มีความหมาย และต้องถูกเบียดขับออกไปจากพื้นที่เมือง บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ตั้งคำถามต่ออุดมการณ์ทุนนิยมที่ครอบงำการผลิตพื้นที่เมือง และเสนอความหมายของเมืองแบบอื่นที่ให้คุณค่าแก่ความแตกต่างหลากหลายให้สามารถเข้ามาอยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาค

คำสำคัญ: หาบเร่แผงลอย พื้นที่ทางสังคม

Abstract

The objective of this article is to reveal ingenious processes in the production of urban space to serve economic development, and through this process to transform street vendors into “otherness” in the urban space. The conceptual framework relies on the idea of producing social space using a discourse analysis method. The results show that under the capitalism ideology, the state produces urban space by creating the perception of urban meaning and spatial practice. The street vendors are thereby being treated as disorderly and inefficient traders, defined as meaningless and therefore they must be kept away from urban space. This article suggests questions for the capitalist ideology that controls the production of urban meaning, and suggests another urban meaning that values the diversity of impartial living togetherness in urban space.

Keywords: Street Vendor, Social Space

บทนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงความแยบยลของกระบวนการผลิตพื้นที่เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่ทำให้เกิดมุมมองใหม่ที่มีต่อทาบเร่แผงลอย ซึ่งมีใช่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ขาดศักยภาพเฉพาะตัวจากการทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเมือง และจำเป็นต้องกระทำผิดกฎหมายและกฎระเบียบของเมือง ด้วยการใช้พื้นที่สาธารณะมาประกอบอาชีพของตนเอง และต้องถูกจัดประเภทด้วยอำนาจของความรู้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (Informal Economics) ซึ่งเป็นการค้าขนาดเล็กที่เน้นการใช้แรงงานมากกว่าการใช้เครื่องมือเครื่องจักร ใช้ประสบการณ์มากกว่าความรู้ที่ถ่ายทอดจากระบบการศึกษาในโรงเรียน และผลิตสินค้าต้นทุนต่ำและราคาถูกให้แก่คนในเมือง ทาบเร่แผงลอยจึงถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเพียงชั่วคราวเพื่อการดำรงชีวิต และเป็นอาชีพที่รอการเปลี่ยนผ่านไป

สู่อาชีพอื่นในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ

ด้วยมุมมองเชิงพื้นที่ทางสังคมที่ข้ามพ้นกรอบของพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งมองว่าพื้นที่ทางกายภาพที่ถูกสร้างขึ้นมานั้นมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างเป็นธรรมชาติ หากแต่เป็นพื้นที่ที่ถูกผลิตด้วยเจตจำนงของอุดมการณ์ทุนนิยม และพื้นที่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ถูกสร้างจากความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และอำนาจ ที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมในรูปของพื้นที่ทางกายภาพของเมือง การทำให้เมืองเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาของประเทศ ด้วยความรู้ในเรื่องการวางผังเมืองสมัยใหม่ จึงเป็นอุดมการณ์ที่จะทำให้เมืองสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเมืองมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่แล้ว ความเป็นเมืองจะถูกแพร่กระจายออกไปยังทุกส่วนของสังคม สามารถสร้างรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

บทความนี้จึงต้องการนำแนวคิดเรื่องการผลิต

พื้นที่ทางสังคม (Social Space) เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงการใช้อำนาจในรูปของความรู้ที่ใช้ในการผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมือง ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องกลายเป็นอื่นจากการผลิตพื้นที่เมือง โดยถูกลดทอนพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการประกอบอาชีพ การได้รับการยอมรับ การมีเกียรติและศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับผู้อื่นในเมือง และต้องยอมรับกฎระเบียบที่นำมาใช้กำกับควบคุม อันทำให้หาบเร่แผงลอยมีฐานะเป็นเพียงการผลิตซ้ำระบบทุนนิยม ด้วยการนำเสนอสินค้าราคาถูกให้แก่แรงงานในเมืองที่ช่วยให้แรงงานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ และทำให้ระบบทุนนิยมสามารถขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากขึ้น

แนวคิดการผลิตพื้นที่ทางสังคม

การนำแนวคิดการผลิตพื้นที่ (Production of Space) เป็นการศึกษาเมืองในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคม ซึ่งความหมายของพื้นที่จะถูกสร้างขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เมื่อความหมายของพื้นที่ถูกสร้างขึ้นมาแล้ว ความหมายที่เกิดขึ้นมิได้หยุดนิ่งตายตัวหรือมีหนึ่งเดียว หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่เหล่านั้น นอกจากนี้การผลิตพื้นที่ทางสังคมยังเป็นเรื่องการเมืองของพื้นที่ (Politics of Space) เนื่องจากการผลิตพื้นที่ทางสังคมจำเป็นต้องกระทำการผ่านการกำหนดกฎเกณฑ์การให้ความหมายในพื้นที่นั้น และด้วยเหตุที่ความหมายของพื้นที่มิได้มีเพียงหนึ่งเดียว ทำให้ต้องมีการช่วงชิงการนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้สร้างและควบคุมความหมายของพื้นที่ ที่นำไปสู่การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ การจัดลำดับ และการ

ให้คุณค่าของสรรพสิ่งในพื้นที่ ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้นคนในเมืองมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อย่างมาก และเป็นวิถีชีวิตที่อุดมไปด้วยการต่อสู้เพื่อช่วงชิงความหมายของพื้นที่รอบตัว การใช้แนวคิดการผลิตพื้นที่ทางสังคมของเมืองจึงแสดงนัยว่า เมืองเป็นพื้นที่ที่ทับซ้อน ไขว้ไปมา คาบเกี่ยว คู่นาน กับพื้นที่อื่นๆ หรือเป็นพื้นที่ที่สิ่งที่แตกต่างกันแต่ต้องมาอยู่ร่วมกัน พื้นที่เมืองจึงมีความหลากหลาย มีการประสานงาน มีความร่วมมือและความขัดแย้งในพื้นที่ (Massey, 1994: 3) การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ในเมืองในลักษณะที่เมืองเป็นพื้นที่ทางสังคมจึงช่วยให้เกิดความเข้าใจหาบเร่แผงลอยในฐานะวิถีชีวิตแบบหนึ่งที่เป็นมากกว่าการเป็นผู้ที่บุกรุกเข้ามาใช้ที่สาธารณะของเมือง

องรี เลอเฟวร์ (Henri Lefebvre) มีแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมว่าพื้นที่ทางกายภาพที่ปรากฏอยู่ทั่วไปมิได้เป็นพื้นที่ที่เป็นกลาง หากแต่มีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่ทางกายภาพนั้น การสืบค้นความหมายที่อยู่ในพื้นที่ทางกายภาพ เพื่อให้เห็นว่ามีอำนาจใดที่อยู่เบื้องหลังการผลิตพื้นที่นั้น อันเป็นอำนาจที่ควบคุมและครอบงำคนในพื้นที่ให้เชื่อฟังและปฏิบัติตาม จะต้องศึกษาผ่านพื้นที่ทางสังคม เนื่องจากพื้นที่ทางสังคมเป็นสิ่งที่ถูกผลิตขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือของการคิดและการกระทำ ความหมายของพื้นที่ที่เกิดจากการผลิตพื้นที่ทางสังคมจึงเป็นความหมายของการควบคุมและครอบงำ (Lefebvre, 1994: 26) และเนื่องจากพื้นที่ทางสังคมแต่ละแบบจะสร้างวิถีการผลิตของตนขึ้นมา อันเป็นวิถีการผลิตที่สนับสนุนการผลิตพื้นที่นั้น ความหมายของพื้นที่จึงมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางการผลิต และการผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต เช่น

การแบ่งงาน การกำหนดองค์กร และการกำหนดพื้นที่ในสังคม (Lefebvre, 1994: 30-32) ดังนั้น การศึกษาทาบเร่แฝงลอยด้วยแนวคิดพื้นที่ทางสังคมจะทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการผลิตพื้นที่เมืองและการสร้างความหมายของเมือง ที่ทำให้ทาบเร่แฝงลอยต้องอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าภาคเศรษฐกิจแบบอื่นในเมืองทั้งในมุมมองของผู้คนทั่วไป และแม้แต่ตัวของทาบเร่แฝงลอยเอง

พื้นที่ทางสังคมประกอบด้วยพื้นที่ 3 แบบที่สัมพันธ์กัน ดังนี้ *พื้นที่แบบที่หนึ่ง* พื้นที่มีโนทัศน์ (Conceived Space) เป็นพื้นที่ที่เกิดจากการให้ความหมาย ความรู้ คำพูด และสัญลักษณ์ ภายใต้วิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในความมีเหตุผล เช่น การวางผังเมือง สถาปัตยกรรมศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อันเป็นศาสตร์ของความเชี่ยวชาญเฉพาะ ที่สร้างภาพตัวแทนของพื้นที่ (Representations of Spaces) ที่กำหนดการรับรู้จากการให้ความหมายซึ่งสามารถชักนำผู้คนในสังคมด้วยการกำหนดอัตลักษณ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่นั้น (Lefebvre, 1994: 33)

แต่ด้วยแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ซึ่งมีมุมมองว่าการผลิตพื้นที่เมืองด้วยความรู้แบบวิทยาศาสตร์มิใช่ความรู้ที่บริสุทธิ์และเป็นกลางอย่างรับรู้และเข้าใจ หากแต่เป็นความรู้ที่เข้าไปจัดระเบียบพื้นที่ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตในระบบทุนนิยม เพื่อให้เป็นพื้นที่ของการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเป็นความจริงที่ถูกสร้างขึ้นด้วยอำนาจที่แฝงมาในรูปของความรู้ โดยทำให้เชื่อว่าความรู้ที่อยู่ภายใต้

หลักเหตุผลมีความเป็นกลางอย่างภววิสัย (Objective) โดยเนื้อหาของความรู้ได้ปิดบังอำพรางด้วยการเขียนให้มีลักษณะที่เป็นแบบแผน ต่อเนื่อง มีระบบ ระเบียบ และเป็นความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาด้วยเทคนิควิทยาของอำนาจ และเป็นอำนาจที่สามารถกระทำความรุนแรงได้อย่างแยบยล ด้วยการปกปิดความรุนแรงให้อยู่ในรูปของความรู้ชุดหนึ่ง ที่อาศัยกระบวนการสร้างความรู้ของผู้เชี่ยวชาญในการจัดการพื้นที่เมืองเพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางการผลิต โดยพิจารณาเพียงสิ่งที่สามารถวัดค่าในเชิงปริมาณและตัวเลขทางเศรษฐกิจ และตัดสินที่เป็นประสบการณ์วิถีชีวิต และความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ออกไปจากความรู้ในการผลิตพื้นที่เมือง (Shields, 1991: 54) โดยนำตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจมาเป็นเป้าหมายในเชิงปริมาณที่ครอบงำความคิดของผู้คน ว่าเมื่อเมืองมีการขยายตัวมากขึ้นเท่าใด ยิ่งแสดงถึงตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และรายได้เหล่านั้นจะกระจายไปสู่ทุกคนในสังคม

พื้นที่แบบที่สอง พื้นที่การรับรู้ (Perceived Space) หรือภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ (Material Spatial Practice) เป็นการสร้างพื้นที่ที่ครอบคลุมถึงการผลิตและการผลิตซ้ำทางสังคมและครอบคลุมถึงลักษณะของการก่อรูปทางสังคมในพื้นที่ ซึ่งก่อให้เกิดความต่อเนื่องและแรงยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงกับความหมายของพื้นที่ทางสังคมและความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่นั้น พื้นที่การรับรู้จึงเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบทางวัตถุของพื้นที่ทางสังคม ให้คนที่อยู่ในพื้นที่ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมของพื้นที่ อันเป็นผลลัพธ์ของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่จะนำไปสู่การควบคุมกิจกรรมพฤติกรรม ประสบการณ์ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ และ

มีผลต่อคนที่จะปฏิบัติต่อพื้นที่เมือง

พื้นที่แบบที่สาม พื้นที่ของวิถีชีวิต (Lived Space) เป็นพื้นที่ของความแตกต่างที่เกิดจากความระลึกรู้และความรู้สึกในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยภาพลักษณ์ (Images) และสัญลักษณ์ (Signs) ที่ถูกสร้างขึ้น (Lefebvre, 1994: 33-38; Soja, 1996: 66) พื้นที่ของวิถีชีวิตเป็นพื้นที่ที่ถูกชี้นำและถูกกีดกันจากพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ของวิถีชีวิตจึงเป็นพรหมแดนที่ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากับระเบียบที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้คนในพื้นที่ซึ่งถูกกดทับและถูกเบียดขับให้มีตำแหน่งแห่งที่อยู่ชายขอบของภาคเศรษฐกิจในเมือง สามารถใช้เป็นพื้นที่ของการต่อต้านการครอบงำและการรุกราน โดยต้องต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้เป็นอิสระจากกฎระเบียบที่กดขี่พวกเขาให้กลายเป็นอื่นของเมือง และแสดงให้เห็นถึงการถูกจัดตำแหน่งแห่งที่ให้อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์อันไม่เท่าเทียมจากความสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจ การให้ความหมาย และการกำหนดอัตลักษณ์ของพวกเขา (Pile, 1997: 3) อันทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายของคนในสังคมอยู่ตลอดเวลา

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาในที่นี้ใช้วิธีการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสืบค้น เปิดเผย และคลี่คลาย ให้เห็นถึงกระบวนการทางอำนาจในรูปของความรู้ที่ถูกสร้างจากเจตจำนงที่ใช้ในการผลิตพื้นที่เมือง และการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอยจากภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์วาทกรรมในที่นี้หมายถึงวิธีการวิเคราะห์ที่เปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการสร้างอำนาจและ

ความรู้ ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาและบริบทของการใช้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับสิ่งที่คุณคิดหรือรู้สึกจากเงื่อนไขและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์วาทกรรมจึงให้ความสำคัญกับบทบาทของภาษาในการสร้างสรรค์พลังของสังคม หรือเรียกว่า การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) ซึ่งตัวบท (Text) ในที่นี้หมายรวมถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ เป็นการกระทำหรือเป็นสิ่งของที่ถูกจัดวางไว้เพื่อการสื่อความหมาย การเลือกตัวบทในการวิเคราะห์จะให้ความสำคัญกับหลักการคัดเลือกตัวบทที่รวมถึงเอกสาร คำพูด และการสื่อสารทั่วไป (Willig, 2001: 107-108) และเนื่องจากตัวบทจะถูกพันนาการด้วยอำนาจ ความรู้ กฎเกณฑ์ กติกาหรือความเชื่อ การวิเคราะห์ตัวบทจึงเป็นการถอดรหัสด้วยการแยกย่อย สืบเสาะ ค้นหาความหมายที่เกิดจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ซึ่งตัวบทในที่นี้จะประกอบด้วยตัวบทที่เป็นเอกสาร เช่น นโยบาย แผน กฎหมาย กฎระเบียบ และตัวบทที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาเป็นพื้นที่การค้าแห่งหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานเพียงพอ ที่จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง

ผลการศึกษา

1. อุดมการณ์ของรัฐในการผลิตพื้นที่เมือง

เมื่อรัฐได้ผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองด้วยอุดมการณ์ของทุนนิยม ภายใต้เจตจำนงที่จะให้เมืองทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยให้

ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และใช้ระดับรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายในเชิงปริมาณ ที่สามารถทำให้ผู้คนสามารถรับรู้ถึงผลดีที่จะได้รับจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้เกิดความเชื่อที่ถูกทำให้กลายเป็นความจริงว่า การที่รัฐยินยอม ผ่อนผัน ให้ผู้ค้าทาบเร่แผงลอยสามารถทำการค้าในจุดที่รัฐผ่อนผันได้นั้น แสดงถึงความเมตตาของรัฐที่มีต่อทาบเร่แผงลอย ซึ่งเป็นการใช้มายาคติแห่งรัฐในการบิดเบือนความล้มเหลวของการพัฒนาตามอุดมการณ์ทุนนิยม ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งไม่สามารถทำให้ทุกคนมีรายได้และความมั่งคั่งขึ้นมาอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยการผ่อนปรนให้ทาบเร่แผงลอยสามารถประกอบอาชีพ ที่มีภาพลักษณ์ของความด้อยพัฒนาในพื้นที่สาธารณะของเมือง และควบคุมพวกเขาเหล่านี้ให้อยู่ในพื้นที่ที่รัฐกำหนดไว้ และสร้างความจริงที่ทำให้เชื่อว่าการผ่อนผันของรัฐที่มีต่อทาบเร่แผงลอย เพื่อให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองของทาบเร่แผงลอย แต่แท้จริงแล้วรัฐต้องการให้ทาบเร่แผงลอยทำหน้าที่ตามหลักการแบ่งงานกันทำในเมือง โดยใช้ประโยชน์จากการที่ทาบเร่แผงลอยเป็นการค้าที่มีต้นทุนในการประกอบอาชีพต่ำ ทั้งต้นทุนในด้านทำเลที่ตั้งวางสินค้า ต้นทุนค่าจ้างแรงงาน ซึ่งทำให้ทาบเร่แผงลอยสามารถผลิตสินค้าราคาถูกให้แก่ผู้คนในเมือง และส่งผลให้ต้นทุนในการครองชีพของคนในเมืองต่ำลง อันเป็นการลดแรงกดดันต่อการเรียกร้องค่าจ้างแรงงาน ส่งผลให้ผู้ผลิตสามารถขูดรีดส่วนเกินจากแรงงานได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลดแรงกดดันทางสังคมและค่าใช้จ่ายที่เป็นสวัสดิการสังคม ที่รัฐต้องจ่ายเพื่อช่วยเหลือคนกลุ่มนี้ด้วย

2. การทำให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง

การที่อุดมการณ์ของรัฐจะแทรกซึมเข้าสู่การรับรู้ และควบคุมพฤติกรรมของผู้คน รัฐจำเป็นต้องสร้างการรับรู้ในความหมายของเมือง ผ่านระเบียบ กฎเกณฑ์ นโยบาย แผนงานจากสถาบันของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพื้นที่เมือง ก่อรูปขึ้นเป็นภาคปฏิบัติการแข่งขันที่ ที่ประกอบด้วย การทำให้เกิดการรับรู้ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง การทำให้พื้นที่ที่ถูกใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยการตัดแบ่งพื้นที่เมือง การสร้างสาธารณูปโภคเพื่อสนับสนุนวิธีการผลิตแบบทุนนิยม การผลิตความหมายของพื้นที่การค้าบนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่ด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า การทำให้พื้นที่การค้ากลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว และการทำให้เกิดพื้นที่ของการกีดกัน ซึ่งภาคปฏิบัติการแข่งขันที่เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้คนในเมืองเกิดการรับรู้ในความหมายของเมืองและถูกทำให้เชื่อว่าเมืองจะต้องมีภาพของการรับรู้ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสวยงาม เพื่อให้เมืองสามารถขยายตัวได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลายเป็นความจริงที่มีเหตุผลของความรู้รองรับความจริงนั้นอยู่ และกลายเป็นสิ่งถูกปลูกฝังไว้ในความคิดของผู้คนในเมืองอย่างปฏิเสธไม่ได้

3. การกลายเป็นอื่นของทาบเร่แผงลอย

เมื่อการรับรู้ในความหมายของเมืองปรากฏขึ้น ส่งผลให้การค้าทาบเร่แผงลอยอันมีภาพลักษณ์ของความไม่มีระเบียบ และเป็นการค้าของคนจนที่ไม่มีที่ทางท่ามกลางคน ไม่มีความหมาย ไม่ได้สร้างผล

ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง ส่งผลให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องหลบหนีและหลบซ่อนอย่างไร้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในสังคม และต้องยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกผลิตขึ้นมา เพื่อกีดกันหาบเร่แผงลอยให้เป็นเพียงภาคเศรษฐกิจชายขอบของเมือง และถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่ทางสังคมด้วยการทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีความหมายอยู่ในพื้นที่ โดยมีกระบวนการของการกลายเป็นอื่นของหาบเร่แผงลอย ดังนี้

3.1 การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่การค้า
บนฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนของหาบเร่แผงลอยที่เข้ามาทำการค้าในเมืองทำให้รัฐในฐานะที่เป็นผู้กำหนดความจริงด้วยกฎระเบียบที่ถูกสร้างเพื่อสนับสนุนการผลิตในระบบทุนนิยม ต้องพยายามจัดระเบียบพื้นที่เมืองด้วยการกีดกันผู้ที่เข้ามาทำการค้าบนที่สาธารณะ แต่เนื่องจากการที่รัฐลดทอนความสำคัญของวิถีการค้าดั้งเดิมและส่งเสริมตลาดดอกไม้ซึ่งสามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ส่งผลให้จำนวนของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเข้ามาทำการค้าในเมืองมากขึ้น และการที่รัฐบิดเบือนความล้มเหลวของกระบวนการพัฒนาที่ไม่สามารถกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนาให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้รัฐต้องยินยอมผ่อนปรนระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดมาเป็นการอนุญาตให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย สามารถทำการค้าบนทางเท้าได้ตามวันและเวลาที่รัฐกำหนดด้วยอำนาจอันชอบธรรมของรัฐที่มีสิทธิขาดในการออกกฎระเบียบ เพื่ออนุญาตให้หาบเร่แผงลอยบางประเภทที่รัฐต้องการสามารถมีพื้นที่ทางการค้าได้ด้วยเหตุผลที่รัฐเห็นสมควร ด้วยความสำคัญของ

การค้าดอกไม้ซึ่งเป็นสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภาคเศรษฐกิจรวมของประเทศ เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รัฐให้สิทธิแก่การค้าดอกไม้ให้สามารถทำการค้าบนทางเท้าได้ตลอดเวลา ขณะเดียวกันรัฐได้สร้างความจริงในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการกีดกันหาบเร่แผงลอยประเภทอื่นๆ ที่มีใช้การค้าดอกไม้ให้ออกไปจากพื้นที่การค้าของเมือง ส่งผลให้การค้าหาบเร่แผงลอยที่มีได้ถูกจัดประเภทและไม่ได้รับอนุญาตในการทำการค้า ต้องถูกอำนาจของการผลิตพื้นที่ทำให้ไม่มีความหมายในพื้นที่ ต้องสูญเสียพื้นที่การค้าของตนเอง และถูกกีดกันออกไปมิให้กลักรายเข้ามาในพื้นที่การค้าที่รัฐเป็นผู้ผลิต อีกทั้งการผลิตพื้นที่การค้าของรัฐได้นำไปสู่การกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้ความหมาย การกำหนดตำแหน่งแห่งที่ การจัดลำดับ และการให้คุณค่าของสรรพสิ่งในพื้นที่ ส่งผลให้การค้าหาบเร่แผงลอยถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่ของการค้าดอกไม้ ดังที่แม่ค้าคนหนึ่งเล่าให้ฟังถึงการถูกกีดกันให้ออกจากพื้นที่การค้าด้วยกฎระเบียบของรัฐว่า ตนเองขายหมูบั้งบริเวณนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 ซึ่งยังไม่มีการค้าดอกไม้บนทางเท้าเลย มีเพียงหาบเร่แผงลอยขายอาหารและมีรถบรรทุกกล้วยไม้มาขายบ้างซึ่งจะใช้เวลาขายไม่นานเมื่อขายเสร็จก็จะแยกย้ายกลับที่พักของตน แต่ต่อมาภายหลังเมื่อมีการสร้างตลาดค้าส่งดอกไม้ทำให้การค้าดอกไม้ในบริเวณนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก ส่งผลให้มีผู้ค้าดอกไม้เข้ามาทำการค้าบนทางเท้าตลอดเวลา เทศกิจจึงจำเป็นต้องเข้ามาจัดระเบียบการค้า ด้วยการขับไล่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าดอกไม้ออกไป เช่น หาบเร่แผงลอยอาหาร แม้ว่าคนเหล่านี้จะเป็น

ผู้ที่ทำการค้าอยู่ในบริเวณนี้มานานแล้วก็ตาม และอนุญาตให้ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้สามารถทำการค้าบนทางเท้าได้ตามวันและเวลาที่กำหนด โดยชำระค่าธรรมเนียมให้แก่เทศกิจตามความเหมาะสม

ผลของการทำให้ทาบเร่แปลงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้า ยังทำให้ผู้ค้าทาบเร่แปลงลอยไม่มีที่ทางการค้าที่แน่นอน จึงเป็นการยากที่ผู้ค้าทาบเร่แปลงลอยเหล่านี้จะสามารถหาลูกค้าประจำที่จะมาซื้อสินค้าของพวกเขได้อย่างต่อเนื่อง การที่ผู้ค้านำสินค้ามาขายเป็นจำนวนมากและสินค้าที่มีราคาสูงมาจำหน่ายแก่ลูกค้าจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เนื่องจากจะทำให้ขายสินค้าได้ยาก ผู้ค้าทาบเร่แปลงลอยซึ่งไม่มีที่ทางการค้าที่แน่นอนจึงจำเป็นต้องขายสินค้าที่ราคาไม่สูงนัก และสามารถจำหน่ายได้ง่าย เพื่อให้ผู้ซื้อส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยสามารถตัดสินใจซื้อได้อย่างรวดเร็วขึ้น ทำให้ผู้ค้าทาบเร่แปลงลอยไม่ต้องนำสินค้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาหารและสินค้าที่มีอายุการใช้งานสั้นที่เหลือจากการขายกลับที่พักของตนเอง การทำให้ทาบเร่แปลงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้าด้วยฐานคิดของสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จึงเป็นกระบวนการของอำนาจในการผลิตพื้นที่ที่ทำให้ทาบเร่แปลงลอยต้องทำหน้าที่ของการเป็นผู้ผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อจำหน่ายให้แก่แรงงานในเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้ทาบเร่แปลงลอยอาหารที่เคยเป็นวิถีการค้าแบบดั้งเดิมซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการค้าในพื้นที่ตลาดกลับถูกเบียดขับออกจากพื้นที่ทางกายภาพของตลาดโดยไม่ได้รับการผ่อนผันและการอนุญาตให้ทำการค้าในพื้นที่ทางเท้าอย่างถูกระเบียบ อีกทั้งต้องกลายเป็นผู้ค้าที่ทำผิดกฎระเบียบของรัฐที่ใช้พื้นที่สาธารณะในการทำการค้าของตนเอง และที่สำคัญ

คือ ต้องกลายเป็นเหยื่อของการถูกเอารัดเอาเปรียบ การขูดรีด ที่ทำให้ทาบเร่แปลงลอยต้องมาทำการค้าอย่างหลบๆ ซ่อนๆ และทำให้ทาบเร่แปลงลอยถูกจัดประเภทและทำหน้าที่ตามหลักการแบ่งงานในสังคมด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าราคาถูกแก่แรงงานในเมือง เพื่อให้การขูดรีดส่วนเกินของแรงงานสามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเรื่องปกติในสังคม

3.2 การทำให้ทาบเร่แปลงลอยไม่มีพื้นที่การค้าจากการทำให้พื้นที่เป็นสินค้า เมื่อความหมายของพื้นที่การค้าถูกผลิตขึ้นมาแล้วยังได้มีการผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้า ด้วยการทำให้พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกันได้ จากจำนวนผู้ค้าที่มีมากกว่าจำนวนพื้นที่ที่รัฐอนุญาต และการกำหนดค่าเช่าพื้นที่ทางเท้าเพื่อการทำการค้าที่สูงเกินระดับรายได้ของทาบเร่แปลงลอยดอกไม้ราคาถูกจะสามารถจ่ายค่าเช่าพื้นที่ได้ทางเท้าที่รัฐอนุญาตให้ทำการค้าจึงกลายเป็นพื้นที่การค้าดอกไม้ที่มีกำลังทางการเงินในการชำระค่าเช่าที่ในราคาสูงได้ ซึ่งเป็นการค้าดอกไม้ที่มีราคาและมูลค่าทางการค้าสูง การผลิตซ้ำความหมายของพื้นที่การค้าด้วยการทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้า จึงเป็นการกีดกันทาบเร่แปลงลอยที่รัฐไม่ได้สนับสนุนและมูลค่าทางการค้าต่ำออกไปจากพื้นที่การค้าดอกไม้ส่งผลให้ผู้ค้าทาบเร่แปลงลอยเหล่านี้ต้องถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่ทางเท้าให้ต้องมาอาศัยและหลบซ่อนตามทางเท้าและถนนซึ่งพอจะมีที่ว่างแผงค้าอยู่บ้าง

การทำให้พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้ายังทำให้ความหมายของพื้นที่การค้ามิได้ผูกติดอยู่บนทางเท้าที่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าจากรัฐเท่านั้น หากแต่ยังถูกแพร่กระจายไปยังพื้นที่ทางเท้าที่ไม่ได้รับ

อนุญาตจากรัฐด้วย เช่น พื้นที่ทางเท้าด้านหน้าของอาคารพาณิชย์ ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ที่หาบเร่แผงลอยที่ไม่มีรายได้นักสามารถอาศัยเป็นที่ทำมาหากินได้ แต่เมื่อความหมายของพื้นที่การค้าถูกสร้างขึ้นมาทางเท้าจึงถูกทำให้เป็นสินค้าซึ่งทำให้คนเล็กคนน้อยที่ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะจ่ายค่าเช่าที่เจ้าของอาคารพาณิชย์เรียกเก็บได้ คนเหล่านี้จึงไม่มีคุณค่าและความสำคัญใดๆ ที่จะอยู่บนพื้นที่ทางเท้าได้และจะถูกขับไล่ออกไปจากพื้นที่การค้าได้ทุกเมื่อ ดังที่แม่ค้าคนหนึ่งเล่าให้ฟังถึงการถูกขับไล่ออกจากทางเท้าซึ่งเคยเป็นที่ทำการค้ามานานว่า ตนเองเคยรื้อยพวงมาลัยขายอยู่บนทางเท้าหน้าอาคารพาณิชย์มา 30 ปีแล้ว ซึ่งเจ้าของอาคารพาณิชย์ไม่เคยเรียกเก็บค่าเช่าหน้าร้านจากตนเลย อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือแก่ตนในเรื่องอื่นๆ อีกด้วย แต่ต่อมาเจ้าของอาคารพาณิชย์ได้เช่าอาคารพาณิชย์ต่อให้แก่เจ้าของรายใหม่ ประกอบกับการค้าดอกไม้ที่ขยายตัวอย่างมาก ทำให้เจ้าของอาคารพาณิชย์รายใหม่ต้องการใช้ทางเท้าหน้าอาคารพาณิชย์ของตนตั้งวางสินค้า และให้ผู้ค้าแผงลอยดอกไม้ที่ชำระค่าเช่ามาใช้ตั้งวางแผงค้าโดยขับไล่แม่ค้าขายพวงมาลัยออกไปจากทางเท้าหน้าร้านของตนทั้งการขับไล่ด้วยวาจา และการกลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ผู้จัดการธนาคารข้างอาคารพาณิชย์ให้แม่ค้าไปตั้งวางแผงหน้าธนาคารได้ แต่เจ้าของอาคารพาณิชย์ยังตามไปกลั่นแกล้งด้วยการนำสินค้าของร้านมาตั้งวางบังแม่ค้าขายพวงมาลัย เพื่อไม่ให้ลูกค้าที่จะมาซื้อพวงมาลัยมองเห็น หรือบางครั้งแกล้งบอกลูกค้าที่ผ่านไปมาว่า พวงมาลัยร้านอื่นถูกกว่า จนทำให้แม่ค้าขายพวงมาลัยทนไม่ไหวต้องเลิกขายในที่สุด

การถูกขับไล่ออกจากพื้นที่การค้าด้วยการทำให้

พื้นที่กลายเป็นสินค้า เป็นอำนาจของกระบวนการผลิตพื้นที่เมือง ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยที่มีรายได้น้อยและปราศจากอำนาจใดๆ ที่จะต่อรองในการได้มาซึ่งพื้นที่ในการทำมาหากิน การทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ทางการค้าจากการที่พื้นที่ทางเท้ากลายเป็นสินค้า จึงถือว่าเป็นความทุกข์ยากของหาบเร่แผงลอยซึ่งถูกทำให้ไม่มีที่ทำมาหากินและต้องแสวงหาที่ทำการค้าอื่น ซึ่งต้องใช้เวลาอันกว่าที่จะมีผู้อยอมรับในคุณค่าของสินค้าที่นำมาจำหน่าย ซึ่งคนทั่วไปอาจมองว่าการขับไล่หาบเร่แผงลอยจากพื้นที่เป็นสิ่งปกติและเป็นธรรมชาติที่กลไกตลาดจะต้องทำงานรับใช้ผู้มีอำนาจซื้อสูงกว่า ขณะเดียวกันกลไกตลาดยังกีดกันมิให้ผู้ที่มีอำนาจซื้อต่ำเข้ามาจับจองเป็นเจ้าของพื้นที่ การทำให้พื้นที่กลายเป็นสินค้าจึงได้ทำให้ความผูกพันและประสบการณ์ในพื้นที่ไม่มีคุณค่าใดๆ ภายใต้กลไกตลาดที่ถูกผลิตซ้ำและแพร่กระจายออกไปทั่วทั้งพื้นที่ของเมือง

3.3 การทำให้หาบเร่แผงลอยเป็นผู้ผิดกฎ

ระเบียบของเมือง การที่รัฐมีกฎระเบียบเพื่อควบคุมผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ทำให้หาบเร่แผงลอยอาหารที่รัฐไม่ได้นิยามความหมายในพื้นที่ต้องยอมรับการกลายเป็นอื่นที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้ ดังที่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต่างพูดถึงการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยเป็นเสียงเดียวกันว่า “มันเป็นหน้าที่ของเทศกิจเค้า เราเข้ามาอาศัยที่เค้าขายของ เรายกต้องยอมเค้า จะจับก็จับ จะปรับก็ยอมจ่าย” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลของภาคปฏิบัติการเชิงพื้นที่ที่ทำให้หาบเร่แผงลอยต้องยอมรับกฎระเบียบที่ถูกสร้างขึ้นโดยไม่ได้ตั้งคำถามแต่อย่างใด แม้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยจะยอมรับกฎระเบียบของเมืองถูกสร้างขึ้นมา เพื่อจัดระเบียบพื้นที่ทางกายภาพให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

และให้เมืองขยายตัวอย่างเป็นระบบ แต่ด้วยความขาดแคลนของรายได้ที่ไม่สมดุลกับรายจ่าย ทำให้ทาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องละเมิดกฎระเบียบที่กำกับควบคุมพวกเขาให้อยู่ในพื้นที่ที่กำหนด ดังที่แม่ค้าทาบเร่แผงลอยคนหนึ่งเล่าให้ฟังถึงการเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมืองว่า ตนเองขายปลาหมึกบั้งมาตั้งแต่สมัย จำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ว่าฯ ซึ่งสมัยก่อนเทศกิจจะเข้มงวดมาก ถ้าเห็นผู้ค้าตั้งวางแผงบนทางเท้าก็จะต้องจับกุมให้ได้ ทั้งขับรถตาม วิ่งไล่ตามท้องถนนก็มี วิ่งหนีเข้าไปในตลาดก็ยังตามไป เหมือนกับพ่อค้าแม่ค้าทาบเร่แผงลอยเป็นโจรผู้ร้ายเลยทีเดียว

นอกจากนี้การกลายเป็นอื่นของทาบเร่แผงลอยยังถูกตอกย้ำเข้าไปในการรับรู้ของทาบเร่แผงลอยด้วยการใช้บทลงโทษที่มีความรุนแรงตามระดับการต่อต้านและการฝ่าฝืนกฎระเบียบของทาบเร่แผงลอย ถ้าผู้ค้าทาบเร่แผงลอยรายใดถูกจับได้จะต้องถูกปรับครั้งละไม่ต่ำกว่า 200 บาท ไปถึง 2,000 บาทขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้ค้า หากผู้ค้ารายใดไม่มีท่าทีโต้เถียงและยอมรับความผิดแต่โดยดีก็จะถูกปรับประมาณ 200 บาท หรืออาจจะไม่ปรับเลยก็ได้ แต่ถ้าผู้ค้ารายใดมีท่าทีต่อผู้ขัดขืนอาจจะถูกปรับขั้นสูงสุดถึง 2,000 บาท ซึ่งถือว่าเป็นเงินจำนวนมากสำหรับผู้ค้าเหล่านี้ เพราะผู้ค้าทาบเร่แผงลอยอาหารส่วนใหญ่ จะมีรายรับหลังจากหักค่าใช้จ่ายเพียงวันละประมาณ 300-500 บาทเท่านั้น ด้วยเหตุนี้การต่อผู้ขัดขืนเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่งจึงเป็นการกระทำที่ได้ไม่คุ้มเสีย ทำให้ผู้ค้าทาบเร่แผงลอยจำเป็นต้องยอมรับการเป็นการค้าที่ไร้ระเบียบที่ถูกสร้างจากระเบียบของภาครัฐต่อไป ดังที่ผู้ค้าทาบเร่แผงลอยรายหนึ่งกล่าวถึงการจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้ว่า เจ้าหน้าที่เทศกิจต้องปฏิบัติ

ตามหน้าที่ของเขาถ้าผู้ค้าทาบเร่แผงลอยเห็นเทศกิจมาตรวจ ผู้ค้าก็ต้องเซ็นรถหลบไปที่อื่น เมื่อเจ้าหน้าที่เทศกิจไปตรวจที่อื่นค่อยกลับมาขายใหม่ ถ้าผู้ค้าโต้เถียงกับเจ้าหน้าที่เทศกิจและไม่ยอมเซ็นรถหลบไปที่อื่น ก็จะต้องถูกยกของขึ้นรถกระบะ และจะต้องจ่ายค่าปรับซึ่งเสียทั้งเงินและเวลา ยิ่งเถียงมากจะยิ่งเสียค่าปรับสูง แม้ตัวของผู้ค้าจะไม่เคยถูกจับปรับมาก่อน แต่เพื่อนที่ขายของด้วยกันบอกมาจึงต้องระวังไว้ก่อน

จะเห็นได้ว่า การเป็นผู้ผิดกฎระเบียบของเมืองได้ถูกผลิตซ้ำเข้าไปสู่การรับรู้ของผู้ค้าทาบเร่แผงลอยด้วยการยอมรับว่าตนเองไม่มีระเบียบ และเป็นอาชีพที่ไม่มีความสำคัญและไม่มีคุณค่าใดๆ และต้องยอมรับกฎระเบียบที่ถูกผลิตออกมา ด้วยการขจัดสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ต้องการให้ปรากฏออกไปจากพื้นที่เมือง อีกทั้งยังเป็นกฎระเบียบเพื่อแสดงอำนาจของความเป็นรัฐที่มีสิทธิขาดในการแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ทั้งหมดของเมือง จึงไม่มีพื้นที่กายภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อวิถีการค้าแบบดั้งเดิมอย่างทาบเร่แผงลอย อันทำให้ทาบเร่แผงลอยไม่สามารถสะสมทุนและไม่สามารถสะสมรายได้ในระดับที่เพียงพอ ที่จะหลุดพ้นจากการถูกจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางการผลิตให้เป็นภาคเศรษฐกิจชายขอบของระบบทุนนิยมได้ และต้องอยู่ในฐานะที่ยอมรับการกลายเป็นอื่นจากพื้นที่การค้าของเมือง

แม้ว่าทาบเร่แผงลอยซึ่งไม่มีที่ทางการค้าของตนเอง จะมีความพยายามสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองขึ้นมา ด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ให้เป็นทางเลือกเพื่อความอยู่รอดของพวกเขา ด้วยการเผชิญหน้ากับระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้น

มาเพื่อเบียดขับพวกเขาออกจากพื้นที่เมือง และสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองขึ้นมาเพื่อนิยามความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่ของหาบเร่แผงลอย และสามารถทำให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมั่นคง เช่น การสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าที่มีได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแสวงหากำไรสูงสุด การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชายปัจจัยการผลิต การสร้างเครือข่ายทางสังคมกับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยด้วยกัน ซึ่งพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่นี้ไม่จำเป็นต้องอยู่นอกกรอบของพื้นที่ของอำนาจและการกดขี่ เนื่องจากไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่จะมีอำนาจอย่างสมบูรณ์โดยปราศจากการต่อต้าน พื้นที่ของอำนาจที่ถูกสร้างขึ้นมาจึงมีช่องว่างที่ทำให้เกิดการต่อต้านด้วยการไม่ยอมรับการถูกจัดระเบียบกฎเกณฑ์ในพื้นที่นั้น แต่อย่างไรก็ตาม การต่อต้านและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่และสร้างความหมายใหม่ให้แก่พื้นที่นั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้หาบเร่แผงลอยมีพื้นที่ทางกายภาพของตนเองอย่างมั่นคงถาวร เนื่องจากความหมายของพื้นที่จะถูกผลิตและสร้างใหม่ขึ้นมาตลอดเวลา ความหมายของเมืองที่หาบเร่แผงลอยสร้างขึ้นมาจึงถูกตอบโต้และต้านทานจากความหมายของเมืองที่ถูกสร้างโดยรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างไม่หยุดหย่อน อันทำให้หาบเร่แผงลอยไม่สามารถที่จะมีพื้นที่การค้าได้อย่างมั่นคง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การทำความเข้าใจวิถีชีวิตของหาบเร่แผงลอยด้วยแนวคิดของพื้นที่ทางสังคม จะทำให้เห็นว่าการเข้ามาทำการค้าในที่สาธารณะของเมืองของหาบเร่แผงลอย มิใช่เป็นเพียงเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ไม่สามารถเข้าทำงานในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ

หากแต่เป็นเรื่องของการผลิตพื้นที่ทางกายภาพของเมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากความรู้ที่รับใช้อุดมการณ์ทุนนิยม อันนำไปสู่การสร้างการรับรู้ความหมายของเมือง และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในพื้นที่ซึ่งทำให้หาบเร่แผงลอยไม่มีพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ในพื้นที่เมือง และต้องถูกเบียดขับให้อยู่ชายขอบของภาคเศรษฐกิจในเมือง และด้วยมุมมองของพื้นที่ทางสังคมจะทำให้เกิดความเข้าใจในอำนาจที่ครอบงำการรับรู้ของคน ผ่านการจัดระเบียบพื้นที่ทางกายภาพ และนำไปสู่การตั้งคำถามต่อพื้นที่ที่ถูกทำให้เป็นเรื่องปกติและปกติความไม่เท่าเทียมกันในสังคม

บทความนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ในการศึกษาปรากฏการณ์ในเมือง โดยเปลี่ยนจากโลกทัศน์ของเมืองอันเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่บริสุทธิ์ หยุดนิ่ง และทุกสิ่งทุกอย่างในพื้นที่เมืองถูกจัดการด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุผลอย่างไม่มีผู้ใดสามารถปฏิเสธได้มาเป็นการให้ทุกคนตั้งคำถามกับพื้นที่ทางกายภาพที่ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน ด้วยมุมมองที่ว่าสรรพสิ่งในขอบเขตของพื้นที่ ล้วนแล้วแต่ถูกสร้างขึ้นมาอย่างมีเจตจำนงแห่งอำนาจครอบงำอยู่เสมอ เพื่อเปิดเผยว่ามีสิ่งใด มีเส้นแบ่งใดที่เคยถูกทำให้เป็นธรรมชาติ ถูกทำให้เป็นความเคยชินด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวอ้างถึงความบริสุทธิ์และเป็นกลาง จนไม่มีใครได้รู้สึกสำเหนียกในความไม่ปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้น และตั้งคำถามกับสิ่งเหล่านั้นว่าเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นเพื่อรับใช้ใคร มีเป้าหมายเพื่อสิ่งใด และมีการเก็บกด ปิดกั้นสิ่งใดเอาไว้ในชอกหลืบของพื้นที่ทางกายภาพเหล่านั้น

เมื่อมีการตั้งคำถามถึงอำนาจที่ใช้ในการผลิตพื้นที่ และสิ่งที่ถูกเก็บกดปิดกั้นจากภายใต้อำนาจของความรู้ในพื้นที่ จะนำไปสู่การตั้งคำถามถึงความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และความด้อยพัฒนาของทาบเร่แฝงลอย ว่าแท้ที่จริงแล้วเป็นความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยที่เกิดจากทาบเร่แฝงลอย หรือเกิดจากการผลิตพื้นที่เมืองที่สนองต่อการผลิตแบบทุนนิยม ซึ่งทำให้เกิดการรับรู้ต่อทาบเร่แฝงลอยเช่นนั้น การรื้อถอนอุดมการณ์ทุนนิยมที่ครอบงำการผลิตพื้นที่เมืองมาอย่างยาวนาน จึงต้องการเสนอทางเลือกที่แตกต่าง และให้คุณค่ากับชีวิตของคนเล็กคนน้อยอย่างทาบเร่แฝงลอยที่ดำรงชีวิตอยู่ในเมือง ว่าเป็นวิถีชีวิตที่มีคุณค่าและเป็นการประกอบอาชีพที่ไม่แตกต่างจากอาชีพอื่นในเมือง และยอมรับความหมายของเมืองแบบอื่น ซึ่งมีใช้เมืองภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมที่แวดล้อมไปด้วยถนน อาคาร สาธารณูปโภค ที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่ต่างประกอบอาชีพทำมาหากินโดยไม่สนใจใคร เร่งรีบ บีบคั้น เคร่งเครียด และอัดอัดแต่ก็มีใช้การกลับไปย้อนอดีตเพื่อมุ่งหวังที่จะกลับไปหาวันวานที่สวยงามของเมืองที่มีผู้คนอยู่อาศัยแบบชุมชนดั้งเดิม ผู้คนมีการพึ่งพาอาศัย โอบอ้อมเอื้ออารี และมีน้ำใจต่อกัน

ความหมายของเมืองแบบใหม่จะต้องเป็นเมืองที่มีการยอมรับในวิถีของเมือง ซึ่งรวมความแตกต่างหลากหลาย ความขัดแย้ง ความไม่มีระเบียบให้เข้ามาอยู่ร่วมกัน และให้ความสำคัญอย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้เมืองเป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถแสดงตัวตนในพื้นที่ได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องถูกปิดกั้นจากเส้นแบ่งในการจัดประเภทใดๆ อันทำให้ทาบเร่แฝงลอยสามารถประกอบอาชีพและมีวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับผู้ที่ประกอบ

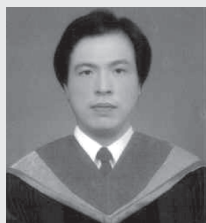
อาชีพอื่น และเมื่อการประกอบอาชีพทาบเร่แฝงลอยมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ไม่ต้องพะวั่งพะวงกับการถูกจัดระเบียบและถูกขับไล่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ถูกมองว่าเป็นผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายและเป็นผู้ที่เอาเปรียบสังคมด้วยการรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ ย่อมทำให้ทาบเร่แฝงลอยมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของตนเอง มีความตั้งใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้หลุดพ้นจากการเป็นเพียงผู้ผลิตสินค้าราคาถูกในเมือง และหลีกเลี่ยงจากการเป็นผู้ประกอบอาชีพเพียงเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตวันต่อวัน และมีศักดิ์ศรีเพียงพอที่จะไม่รอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่น

แม้ว่าการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้คนให้เกิดการรับรู้ความหมายของเมือง ที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาอยู่ในเมือง และการดำรงอยู่ของทาบเร่แฝงลอย จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ด้วยเหตุที่การรับรู้ความหมายของเมืองสมัยใหม่ที่มีหนึ่งเดียว และมีลักษณะเฉพาะตัวได้ถูกปลูกฝังอยู่ในความคิดและถูกผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่การจุดประกายนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการมีโลกทัศน์ที่ยอมรับว่าความหมายของพื้นที่มีใช้สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวจากความสัมพันธ์ที่ผสมผสานกัน และต้องเปิดรับผู้คนที่มีความหลากหลายและความคิดที่แตกต่างสามารถรับความเป็นตัวเขาภายในพื้นที่เมืองได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2540. **ประชากรและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542. **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และ ความเป็นอื่น**. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- เสนห์ จามริก. 2537. **สังคมไทยกับการพัฒนาที่ก่อปัญหา**. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2543. “พื้นที่ในทฤษฎีสังคมศาสตร์.” **สังคมศาสตร์**. 12, 2: 65-101.
- Foucault, Michel. 1980. **Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977**. New York: Pantheon Books.
- Harvey, David. 1989. **The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change**. Oxford: Basil Blackwell.
- Lash, Scott, and Urry, John. 1993. **Economies of Sign and Space**. London: Blackwell.
- Lefebvre, Henri. 1994. **The Production of Space**. Translated by Donald Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell.
- Massey, Doreen. 1994. **Space, Place and Gender**. 3rd ed. Cambridge: Polity Press.
- Mcnay, Lois. 1994. **Foucault: A Critical Introduction**. Cambridge: Polity Press.
- Pile, Steve. 1997. **Geographies of Resistance**. London: Routledge.
- Rabinow, Paul, ed. 1984. **The Foucault Reader**. New York: Pantheon.
- Ritzer, George. 2000. **Sociological Theory**. 5thed. Singapore: McGraw-Hill.
- Shields, Rob. 1991. **Places on The Margin**. London: Routledge.
- Sibley, David. 1995. **Geographies of Exclusion: Society and Difference in the West**. London: Routledge.
- Smelser, N.J. 1967. **Tribal and Economics**. London: University of Texas Press.
- Smith, Michael Peter. 1995. **After Modernism: Global Restructuring and the Changing Boundaries of City Life**. New Brunswick, NJ: Transaction.
- Soja, Edward. 1996. **Third Space: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places**. Oxford: Blackwell.
- Willig, Carla. 2001. **Introduction Qualitative Research in Psychology Adventures in Theory and Method**. Buckingham: Open University Press.

Asst. Prof. Dr. Nopporn Chantaranamchoo received his Doctoral Degree in Developmental Education from Srinakharinwirot University, and Master of Economics from Chulalongkorn University. He is currently Assistant Professor in the Finance Department, South-East Asia University.